

РЕЦЕНЗИЯ

за научноизследователската и преподавателска дейност

на доц. д-р **Силвия Атанасова Петкова**,

кандидат в конкурса за заемане на академичната длъжност **ПРОФЕСОР**
по професионално направление

2.1. Филология (Съвременен руски език – Прагматика),

обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ в ДВ, бр. 61/2.08.2022 г.

От члена на научното жури **проф. д-р Лиляна Михайлова Цонева**
Катедра „Русистика“, Филологически факултет, ВТУ „Св. Св. Кирил и
Методий“

Конкурсът за професор е обявен за нуждите на Катедрата по руски език във Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“ (ДВ, бр. 61/2.08.2022 г.). Единствен кандидат е доц. д-р Силвия Атанасова Петкова.

Представената за участие в конкурса документация позволява да се заключи, че кандидатът напълно отговаря на актуалните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Преподавателската и научна кариера на С. Петкова е изцяло свързана със СУ и Катедрата по руски език към Факултета по славянски филологии. Тя постъпва на работа като асистент през 1994 г. с научната степен доктор (PhD) от Московския държавен университет „М.В. Ломоносов“, където след редовна аспирантура защитава дисертация на тема „Системни семантични връзки на глаголите *быть* и *бывают* в съвременния руски език” под ръководството на проф. д.ф.н. В. Н. Прохорова.

От 1997 г. е старши асистент, от 2002 г. – главен асистент, а от 2010 г. – доцент по съвременен руски език (семантика и прагматика).

През годините С. Петкова повишава своята **научна квалификация** в специализации в чужбина (в Токио през 1999-2000 и в Москва през 2009 и 2011 г.). Освен това тя взема участие в методически школи и научно-практически семинари за преподаватели по руски език, организирани от МОН и други институции в България.

С. Петкова активно работи по **научноизследователски проекти**.

Ръководител е на два проекта, финансирани от ФНИ към СУ: „Експресивност и оценка в руската преса от началото на 21 век до днес“ (2019); „Съвременният руски медиен дискурс (комуникативни стратегии и метафорични модели)“ (2018).

Член е на научния колектив в два проекта: университетски проект „Превод. Култура. Комуникация“ (2018); международен проект „Иновативно образование в хуманитарни и социални науки чрез цифрова трансформация и модернизация на учебните програми във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, СУ „Св. Кл. Охридски“, ЮЗУ „Неофит Рилски“ и ТУ в Габрово в партньорство с чуждестранни университети от Гърция, Полша и Румъния“, финансиран по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ съвместно с Европейските структурни и инвестиционни фондове (текущ).

През периода 2011-2015 г. С. Петкова работи за МОН като **експерт** по изработването на материалите за ДЗИ по руски език, а през 2002 г. е в състава на националната комисия за организиране на ученическата олимпиада по руски език.

За авторитета на С. Петкова като учен говори и нейното участие в **научни журита** като автор на рецензии и становища за научни трудове от областта на славистиката в различни университети в България.

С. Петкова се занимава активно с **учебно-административна работа**, към която се отнасят участията в различни комисии по акредитацията на факултета и СУ, по актуализирането на учебните планове за различните степени на специалността „Руска филология“ и т. н.

От 2003 г. С. Петкова е **ръководител на магистърската програма** „Език. Култура. Превод“.

Освен това, С. Петкова участва редовно и в **редица комисии** – за прием на докторанти, за докторантски минимуми, в кандидатстудентски комисии за прием на магистри, в държавната комисия за защити на дипломни работи.

Специално отбелязвам, че от 2020 г. С. Петкова е **ръководител на катедрата „Руски език“**, което, както всички знаем, изисква време, сили и човешка съпричастност за решаване на много проблеми от различен характер.

Като авторитетен специалист по руски език С. Петкова е добре позната сред българските русисти. Тя е активен член на Международната асоциация на преподавателите по руски език и литература (МАПРЯЛ), Дружеството на

русистите в България, Българската национална мрежа на преподавателите по руски език и култура (БНМПРЕК).

Преподавателска работа

От много време С. Петкова преподава **няколко учебни дисциплини**: в бакалавърските програми: *Съвременен руски език – прагматика; Увод в теорията на превода; Превод на медийни текстове; Съвременният политически дискурс и проблемите на превода; Руската разговорна реч: семантика, прагматика, превод.*

в магистърските програми: *Съпоставителна лексикология; Лингвистика на текста; Лингвопрагматика и междукултурен диалог.*

Ще отбележа във връзка с това, че тези дисциплини са не само доста разнородни, но и много активно разработвани в лингвистичната теория (особено в руската), което изисква постоянно актуализиране на материала.

Важно е също, че преподаваните курсове са тясно свързани с научните търсения на С. Петкова, което позволява да се запознаят студентите с актуалните проблеми в различните научни области.

Интересът на студентите и младите преподаватели към тези проблеми намира израз в защитените под ръководството на С. Петкова дипломни работи (15 дипломни работи на магистранти) и дисертации (две докторски дисертации).

Научна работа

Тук ще се спра само на **публикациите**, с които С. Петкова участва в настоящия конкурс и които не са използвани в предишната процедура за доцент, макар че пълният списък на научната продукция е доста дълъг и включва също монография, докторска дисертация, учебник, статии, научно редакторство, научно ръководство и т. н.

Представените за конкурса трудове са: 1 монография, 1 раздел от колективна монография, 20 статии в научни списания, 11 статии в сборници от конференции и 1 речник.

Пет от представените публикации са в съавторство.

По-голямата част от статиите са на чужд език – на руски (23 статии) и английски език (1 статия). Останалите са на български език (7 статии).

В чужбина са публикувани 8 статии (4 в Русия, 2 в Казахстан, 1 във Венецуела и 1 в САЩ), останалите – в български списания и сборници.

Една статия е публикувана в престижно чуждо списание, индексирано в SCOPUS, 3 – в РИНЦ, други – в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани сборници, включени в референтния списък на НАЦИД.

Все пак тук ще си позволя една забележка. Според мен разширяването на „географията“ на публикациите би било много интересно и полезно както за самата С. Петкова, така и за славистите в други страни, още повече с оглед на активните контакти с колеги в много страни, в това число по програма „Еразъм“.

Представените трудове се отнасят към **три тематични групи** – прагматика, теория на превода и методика на обучението по чужд език. Вниманието на С. Петкова е насочено основно към **прагматиката** – към нея се отнасят монографията, разделът от колективна монография и 25 статии.

Тъй като не бих могла в рамките на рецензията да анализирам тези статии, част от които добре познавам, ще отбележа само, че в тях се разглеждат интересни и актуални научни въпроси, предимно върху материал от медийния дискурс – лично-битовите евфемизми, политическата коректност, жаргонните единици, перифразите, обръщенията, метакомуникативните извинения и т. н.

Много интересен е и представеният от С. Петкова раздел от колективна монография, издадена в Русия през 2019 г. Той е посветен на т. нар. метакомуникативи и тяхното място в интервюто като актуален медиен жанр.

Доказателство за актуалността на публикациите на С. Петкова са реакциите на научната колегия, за които може да се съди по многобройните **цитирания** у нас и в чужбина. Това може да се види в приложените списъци на цитиранията.

Основният труд, представен за конкурса, е **монографията** „*Эвфемизмы в современных медиатекстах. Коммуникативно-прагматический аспект*“ (издателство „Парадигма“, 2022 г., ISBN 978-954-326-490-2).

Това е обемен труд (282 страници), включващ увод, четири глави и заключение. Отделно отбелязвам списъка с използваната литература на руски, български и английски език, съдържащ заглавия на актуални изследвания (повечето излезли от печат след 2000 г.), които показват осведомеността на С. Петкова по разглежданата тема и по свързани с нея въпроси.

Актуалността на темата на монографията е безспорна – евфемизмите са важна част от лексико-фразеологичната система на езика и се използват в различни сфери на общуването. Освен това, евфемизмите са многоаспектно явление, което трябва да се тълкува от гледна точка не само на семантиката и стилистиката, но и на прагматиката, социолингвистиката, лингвокултурологията и други научни дисциплини.

С оглед на това С. Петкова избира комуникативно-прагматичния подход към анализа на евфемизмите в съвременните руски медии, който позволява да се открият комуникативните интенции на субекта на речта.

Теоретичната **първа глава** съответства на общоприетите норми за научно съчинение – в нея се анализират различните подходи към понятието *евфемизъм*, видовете евфемизми и начините на тяхното създаване и т. н. Както вече отбелязах, С. Петкова е добре запозната с изследванията по темата, което позволява да се открие нейната собствена гледна точка за същността на това сложно явление.

Във **втора глава** са показани комуникативните интенции, свързани с прилагането на различни медийни стратегии. Точно тези интенции не са разглеждани в русистиката и могат да се определят като принос към прагматичния анализ на евфемизмите. Специално отбелязвам и анализа на евфемизмите в игрови аспект, характерен за високата експресивност на съвременните медии.

Трета глава представя употребата на евфемизмите от лично-битовата сфера (свързани с човешкото тяло, физиологията и интимните отношения) и степента на табуизация на „неудобните“ номинации.

Сложният въпрос за политическата коректност е разгледан в **четвърта глава**. Изводът, до който стига С. Петкова тук, е, че в руската лингвокултура има норми на езикова толерантност, определящи някои номинации като допустими/недопустими, прилични/неприлични и т. н. Според тези норми е препоръчително да се използват евфемизми за назоваването на хората с нисък имуществен статус или с увреждания, както и на хората на пенсионна възраст. В същото време номинациите на хора от някои етнически групи често са „на ръба“ на некоректното и нетолерантното.

Във връзка с тези наблюдения мога да кажа, че монографията на С. Петкова е сериозна основа за бъдещи съпоставителни изследвания. Те биха показали интересни особености на процеса на евфемизацията в различните

лингвокултури, например в българската, още повече, че, доколкото съм запозната, българските евфемизми не са описвани в прагматичен аспект.

Ще добавя, че книгата се чете с интерес, благодарение на богатия материал, който рядко се разглежда в научни трудове, както и на прекрасния език, на който е написана.

Заключение

Казаното дотук ми дава основание да обобщя, че лингвистичните трудове на С. Петкова, представени за конкурса, имат сериозна научна стойност и заслужават висока оценка.

Висока оценка заслужават и учебно-преподавателската, експертната и проектна дейност на С. Петкова, както и нейното активно участие в живота на академичната общност на Факултета по славянски филологии и в общността на русистите в България.

С оглед на това напълно убедено ще гласувам за присъждането на доцент д-р Силвия Атанасова Петкова на академичната длъжност „професор” по професионално направление 2.1. Филология (Съвременен руски език – Прагматика).

08.12.2022 г.

гр. Велико Търново

Рецензент: проф. д-р Лиляна Цонева